

OCCUPATIONAL QUALIFICATION STANDARD

Special education teacher, level 8

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Occupational title	Level of Estonian Qualifications Framework (EstQF)
Special education teacher, level 8	8

Part A DESCRIPTION OF WORK

A.1 Description of work

Eripedagoog on tugispetsialist, kelle tegevuse eesmärk on eakaaslastest eristuva õppija arengu toetamine ja suunamine, arvestades õppekava(de) nõuete ja võimalustega. Ta teeb koostööd vanemate, õpetajate, teiste erialaspetsialistide ja kolleegidega ning nõustab neid. Eripedagoog töötab koolieelses lasteasutuses, koolis jt haridusasutustes, tervishoiu- ja sotsiaalasutustes, sh rehabilitatsioonimeeskonnas.

Eripedagoog, tase 8 hindab õppija õpioskuste ja arengu taset, kavandab õppetegevust õppija erivajadustest lähtuvalt ning õpetab toetavas ja turvalises keskkonnas. Ta täiendab ennast erialaselt, koolitab ja juhendab kolleege, teisi erialaspetsialiste ja üliõpilasi. Eripedagoog, tase 8 osaleb eripedagoogikaga seotud valdkondade arendamises, koostab ja retsenseerib õppevara, koolitab ja juhendab kolleege, teisi spetsialiste ja üliõpilasi, koordineerib ja juhib koostöövõrgustike tööd.

Eripedagoogi kutsealal on ka kutse eripedagoog, tase 7, kes hindab õppija õpioskuste ja arengu taset, kavandab õppetegevust õppija erivajadustest lähtuvalt ning õpetab toetavas ja turvalises keskkonnas. Ta täiendab ennast erialaselt, koolitab ja juhendab kolleege, teisi erialaspetsialiste ja üliõpilasi.

A.2 Tasks

A.2.1 Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine

1. Erivajadustega õppija psüühiliste protsesside, kõne, käitumise, õpioskuste jm hindamine, kirjeldamine ja analüüsimine.
2. Hindamistulemuste dokumenteerimine, sh soovitude andmine edasisteks tegevusteks.
3. Teiste erialaspetsialistide hinnangute (eri)pedagoogiline tõlgendamine.

A.2.2 Õppetegevuse planeerimine

1. Dokumentatsiooni koostamine.
2. Teiste erialaspetsialistide kaasamine.
3. Õppija arengut toetavate lisategevuste soovitamine.
4. Õppevara valimine.

A.2.3 Õpikeskkonna kujundamine

1. Füüsilise õpikeskkonna kujundamine.
2. Vaimse õpikeskkonna kujundamine.
3. Sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine.

A.2.4 Õpetamine

1. Erivajadusega õppija õpieesmärkide seadmine.
2. Õppeprotsessi kavandamine.
3. Individuaalseid erivajadusi arvestav õpetamine, õppetegevuste kohandamine.

A.2.5 Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus

1. Õppija ja vanemate nõustamine.
2. Kolleegide, juhtkonna ja teiste erialade spetsialistide nõustamine.

A.2.6 Professionaalne enesearendamine

1. Professionaalne eneseanalüüs.
2. Oma füüsilise, vaimse ja emotsionaalse tervise hoidmine ja arendamine.
3. Eripedagoogiline enesetäiendamine.

A.2.7 Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas

1. Eripedagoogika valdkonnaga seotud dokumentide koostamine.
2. Erivajadustega õppijatele suunatud õppevara kohandamine ja koostamine.
3. Õpetajatele suunatud eripedagoogiliste juhendmaterjalide koostamine.
4. Õpetajahariduse ja/või eripedagoogika valdkonna teadus- või arendustöö.

Elective areas of work

A.2.8 Juhtimine

1. Grupi juhtimine.
2. Ürituste või projektide juhtimine.

A.2.9 Eripedagoogika-alane koolitamine ja juhendamine

1. Erialaste koolituste kavandamine erinevatele sihtgruppidele.
2. Erialaste koolituste läbiviimine erinevatele sihtgruppidele.
3. Üliõpilaste praktika või alustavate kolleegide juhendamine.

A.3 Work environment and specific nature of work

Eripedagoogi tööaeg ja puhkus on reguleeritud töölepinguseadusega. Eripedagoog puutub kokku emotsionaalsete ja füüsiliste ohuteguritega, tal peab olema valmisolek tegutsemiseks tavapärasest erinevates olukordades.

A.4 Tools

Eripedagoogi peamised töövahendid on õppevara, kooli- ja kontoritarbed ning -tehnik, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) vahendid ja programmid ning erivahendid ja -materjalid vastavalt õppijate sihtgruppide ja õpetatavale valdkonnale.

A.5 Personal qualities required for work: abilities and characteristics

Eripedagoogi töös on olulised sallivus ja empaatia, positiivsus, paindlikkus, kohanemisvõime, analüüsivõime, loovus, järjekindlus, pingetaluvus ning tasakaalukus.

A.6 Professional preparation

Eripedagoog, tase 8 on magistritasemel haridusega spetsialist, kes on õppinud eripedagoogikat ja arendanud oma kompetentse eripedagoogilise tegevuse käigus.

A.7 Most common occupational titles

Eripedagoog.

A.8 Regulations governing profession

Töötamist eripedagoogina reguleerib põhikooli- ja gümnaasiumiseadus.

Part B COMPETENCY REQUIREMENTS

B.1 Structure of occupation

Selle kutse taotlemisel on nõutav kompetentside B.2.1- B.2.7 ja B.2.10 (lääviv kompetents) tõendamine. Valitavatest kompetentsidest (B.2.8 ja B.2.9) tuleb tõendada vähemalt üks.

B.2 Competences

MANDATORY COMPETENCES

B.2.1 Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine	EstQF Level 8
Tegevusnäitajad: 1. märkab õppeprotsessis eakaaslastest eristuvat õppijat, võttes arvesse inimese eakohast arengut; kogub andmeid õppija ja tema varasema arenguloo ja tausta kohta; valib erivajadustega õppija (vt lisa 1 Kutsestandardis kasutatud terminid) uurimiseks sobivad hindamismeetodid ja -materjalid, täiendab olemasolevaid või koostab uusi hindamismaterjale; uurib õppijat, üldistab uurimistulemusi ning tulemustest lähtudes hindab psüühiliste protsesside, käitumise ja kõne seisundit, teeb järeldused; 2. täidab õppija individuaalset arengut kajastavat dokumentatsiooni, sh sõnastab soovitusi õpikeskkonnale, edasise eripedagoogilise abi sisu ja vormi osas, arvestades erivajadustega laste õpet korraldavate õigusaktide nõudeid; määratleb täiendavate uuringute tegemise vajaduse; 3. tõlgendab ja analüüsib õppija kohta koostatud arengutaseme kirjeldusi ja õppija arengut kajastavaid dokumente; selgitab vanematele, kolleegidele jt võrgustiku liikmetele erialaspetsialistide hinnanguid, diagnoosi, kirjeldusi jm kuulajale mõistetavalt, arvestades andmekaitse seadust; on eksperdiksi kompleksset lähenemist vajavate juhtumite korral.	
B.2.2 Õppetegevuse planeerimine	EstQF Level 8
Tegevusnäitajad: 1. koostab oma tegevuseks töökava ning osaleb individuaalse õppekava(IÕK)/individuaalse arenduskava (IAK) ja/ või käitumise tugikava koostamisel, lähtudes õppija arengutaseme hindamisel tehtud järeldustest ning arvestades õppekava nõudeid ja eeldatavaid õpitulemusi; on eksperdiksi kompleksset lähenemist vajavate juhtumite korral; töötab välja IÕK, IAK ja/või käitumise tugikava vorme, arvestades organisatsiooni eripära; 2. kaasab õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisse organisatsioonisiseseid ja -väliseid erialaspetsialiste, lähtudes õppija erivajaduste olemusest, sügavusastmest ning kaasuvatest probleemidest; koordineerib ja juhib spetsialistide rühma tööd; 3. teeb vanematele, kolleegidele ja juhtkonnale ettepanekuid õppija arengut toetavateks lisategevusteks, lähtudes arengutaseme hindamise tulemustest; 4. orienteerub olemasolevas õppevaras; valib ja kohandab olemasolevaid ja/või koostab nõuetekohaseid õppematerjale, arvestades ainekavade sisu, õppija eripära ja intellektuaalse omandi kaitse seadust; juhendab üliõpilasi, eripedagooge ja/või õpetajaid õppevara valimisel, kohandamisel ja koostamisel.	
B.2.3 Õpikeskkonna kujundamine	EstQF Level 8
Tegevusnäitajad: 1. hindab õpikeskkonna turvalisust, tervislikkust ja vastavust õppija erivajadustele, kohandab ruumilist keskkonda; loob igapäevaeluks vajalike teadmiste ja oskuste kujundamiseks sobivate vahendite ja IKT abil kaasaegsed õpitingimused; juhendab õppijat abivahendite kasutamisel, kohandades abivahendeid vastavalt vajadusele; kehtestab reeglid, mis tagavad turvalise füüsilise keskkonna; valib eriolukorras sobiva käitumisviisi; nõustab kolleege ja vanemaid õppijale sobiva füüsilise keskkonna loomiseks ja kohandamiseks; 2. hindab õppimist ja õppija arengut toetavat vaimset keskkonda ja kujundab seda, arvestades õppija individuaalset eripära; ennetab ja lahendab probleeme, muutes vajadusel õpikeskkonda; kehtestab õppetöös vajalikud selged reeglid õppijate vaimse heaolu tagamiseks; valib eriolukorras sobiva käitumisviisi; korraldab õppimise õppija lähimas arenguvallas, muutes vajadusel õpikoormust, kindlustamaks eduelamuse; nõustab kolleege ja vanemaid õppijale sobiva vaimse keskkonna hindamiseks, loomiseks ja kohandamiseks; 3. hindab õppimist ja õppija arengut toetavat sotsiaalset keskkonda ja kujundab seda, arvestades õppijate sotsiaalsete erivajadustega (individuaalse ja koostöö osakaal); loob usaldusliku kontakti ja teeb koostööd vanemate ning spetsialistidega, osaleb võrgustikutöös; toetab õppija kaasvastutust positiivse õpikeskkonna arendamisel; juhib asutusesisest koostöövõrgustikku õppija erivajaduste märkamiseks, ennetamiseks ja lahendamiseks, kaasab vajadusel teiste asutuste spetsialiste; hindab vajadust rakendada õppija arengu toetamiseks lisaressursse.	
B.2.4 Õpetamine	EstQF Level 8
Tegevusnäitajad: 1. selgitab välja õppija hoiakud, teadmised ja (osa)oskused ning kavandab edasise arendus-, õppe- ja kasvatustegevuse; kaasab õpieesmärkide seadmisel õppijat ja/või vanemat ning vajadusel teisi õppijaga seotud	

isikuid (õpetajad, terapeutid jt), arvestades õppija arengupotentsiaali; sõnastab oodatavad õpitulemused õppijale arusaadavalt, kasutades vajadusel näitlikustamist, alternatiivseid suhtlemisvahendeid vm;

2. kavandab õppeprotsessi, arvestades erivajadusega õppija isiksuse, tunnetustegevuse ja kõne iseärasusi, füüsilist eripära, õppetegevuse kontsentrisuse põhimõtet ning korrektsioonilist suunitlust; kavandab õppeainete ning tegevusvaldkondade lõimimist; planeerib õppetegevuse sisu, valib otstarbekaid eripedagoogilisi võtteid, arvestades eritasemelistes õppekavades eeldatud õpitulemusi; koostöös kolleegide ja teiste spetsialistidega koostab IAK, IÕK ja/või käitumise tugikava; juhendab üliõpilasi, eripedagooge ja kolleege erivajadusega õppijale sobivate eripedagoogiliste võtete ja vahendite valikul õppe kavandamise protsessis;

3. viib läbi õppe- ja arendustegevusi, arvestades õppija eripära; kasutab õpetamisel sobivaid eripedagoogilisi võtteid; kohandab oma kõnet ja muid suhtlusvahendeid õppija eripärast lähtuvalt; kasutab erinevaid motiveerimise võtteid, seostab õpetuse igapäevaeluga ja väärtuskasvatusega; juhendab üliõpilasi, eripedagooge ning teisi kolleege erimetoodika rakendamisel; annab vanematele soovitusi õppija õppetegevuse toetamiseks kodus.

B.2.5 Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus

EstQF Level 8

Tegevusnäitajad:

1. analüüsib õppija kohta saadud teavet, määratleb probleemi ning selgitab selle olemust õppijale, vanematele jt võrgustiku liikmetele; juhendab pereliikmeid õppija erivajadustega seotud pedagoogilistes küsimustes; suunab pereliikmed ja/või õppija vajadusel teise eriala spetsialisti juurde nõustamisele; selgitab vanematele teiste erialade spetsialistide hinnanguid ja vajadusel juhendab soovitude elluviimisel; juhendab kolleege õppija ja vanemate nõustamisel;

2. juhendab ja toetab kolleege õppija erivajaduste märkamisel, õppija arengutaseme ja probleemide väljaselgitamisel ning õppetegevuse kohandamisel õppija erivajadusi arvestavaks; nõustab juhtkonda erivajadustega õppijate õppe korraldamisel; osaleb erivajadustega õppijate arengut käsitlevate meeskondade töös; hoiab end kursis olemasolevate eripedagoogiliste juhendmaterjalidega; soovib õpetajatele juhendmaterjale, lähtudes konkreetse õppija eripärast; toetab ja juhendab alustavaid eripedagooge, on kolleegidele mentoriks; teeb juhtkonnale ettepanekuid koolituste korraldamiseks.

B.2.6 Professionaalne enesearendamine

EstQF Level 8

Tegevusnäitajad:

1. analüüsib oma tegevust eripedagoogina; kogub tagasisidet oma tegevuste ja nende tulemuste kohta, analüüsib saadud tulemusi ning vajadusel teeb muudatusi; määratleb oma koolitusvajaduse, arvestades organisatsiooni arengusuundi, riiklikke haridusprioriteete, erivajadusega õppijate eripärade mitmekesisust ja muutuvaid vajadusi; juhendab teisi eripedagooge oma töö analüüsimisel ja professionaalse arengu vajaduste määratlemisel;

2. väärtustab oma füüsilist, vaimset ja emotsionaalset tervist, tegutseb nende tasakaalus hoidmise nimel ja otsib probleemide tekkimisel abi;

3. lähtudes kutse kompetentsusnõuetest ja eneseanalüüsist täiendab oma teadmisi ja oskusi ning rakendab neid oma töös; jagab teadmisi kolleegidega; hoiab end kursis uuendustega eripedagoogika valdkonnas ning koolitab teisi erialaspetsialiste, teeb eripedagoogilistel teemadel ettekandeid jm.

B.2.7 Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas

EstQF Level 8

Tegevusnäitajad:

1. osaleb eripedagoogika valdkonnaga seotud dokumentide kavandamisel ja koostamisel erivajadustega õppijate arengu toetamise ning õppe korralduse teemadel;

2. kohandab ja koostab erivajadustega õppijatele suunatud õppevara (sh retsenseeritud õppematerjale), juhendab kolleege õppevara kohandamisel; retsenseerib õppevara või kirjutab õppevara teemalisi arvamuskäsitlusi;

3. koostab õpetajatele eripedagoogilisi juhendmaterjale, arvestades õppijate sihtrühma;

4. viib läbi ja/või retsenseerib/juhendab eripedagoogika valdkonnaga seotud uurimistöid; annab eksperthinnanguid oma pädevuse piires; osaleb õpetajahariduse ja/või eripedagoogika valdkonna tööühendades; kujundab ühiskonna arvamust erivajadustega õppijate arengut toetavate tingimuste loomise vajalikkusest.

OPTIONAL COMPETENCES

Valitavatest kompetentsidest (B.2.8 ja B.2.9) tuleb tõendada vähemalt üks.

B.2.8 Management

EstQF Level 8

Tegevusnäitajad:

1. juhhib grupi tegevust; seab eesmärgid, kaasates ja motiveerides grupi liikmeid; annab tegutsemiseks juhised, tagasisidestab; juhhib erialaga seotud organisatsiooni, ainesektsiooni või töörühma piirkondlikul või riiklikul tasandil; 2. korraldab ja juhhib üritusi ja/või projekte piirkondlikul ja/või riiklikul tasandil; algatab erivajadustega õppijatele suunatud projekte, loob projektimeeskonna ning juhhib selle tegevust.

B.2.9 Special education-related training and guidance

EstQF Level 7

Tegevusnäitajad:

1. seab õpieesmärgid, arvestades sihtgrupi vajadusi; sõnastab õpiväljundid ning kavandab nendest lähtuvalt koolituse;
2. valmistab ette teemat ja sihtgruppi arvestavad õppematerjalid; viib koolituse läbi vastavalt eesmärkidele ja sihtgrupile; annab osalejatele tagasisidet, analüüsib saadud tagasisidet enda kui koolitaja seisukohalt;
3. juhendab alustavat kolleegi või praktikanti; analüüsib antud tunde/tegevust koos juhendatavaga ning suunab teda oma töö korraldamisel.

RECURRING COMPETENCES

B.2.10 Eripedagoogi kutset läbiv kompetents

EstQF Level 7

Tegevusnäitajad:

1. orienteerub riiklikes õppekavades, valdab õpetatavate ainete sisu ja erimetoodikaid; hoiab end kursis valdkondlike uuendustega, arvestades valdkonna- ja ainealase teadmuse, teaduspõhisuse ja parimate praktikatega ning õppekavast tulenevate nõuetega;
2. kasutab korrektset õpetamiskeelt kõnes ja kirjas ning väljendab ennast arusaadavalt; kasutab oma töös õpetamiskeelt tasemel C1 (vt lisa 2 Keelte oskustasemete kirjeldused) ning ühte võõrkeelt vähemalt suhtlustasemel;
3. innustab õppijat, lapsevanemat ja kolleegi, märkab ning tunnustab edusamme;
4. loob usaldussuhted, arvestades inimeste erinevusi; osaleb kokkulepete tegemisel ja teeb koostööd ühise eesmärgi saavutamiseks; loob koostööks vajalikke suhtevõrgustikke;
5. loob positiivse suhtluskeskkonna ja käitub vastavalt headele suhtlemistavadele; kasutab erinevaid suhtlemisvahendeid ning suhtluskanaleid vastavalt olukorrale ja suhtluspartnerile; analüüsib ja arendab oma suhtlemisoskust, on avatud edasiviivale kriitikale;
6. juhindub oma töös õpetaja kutse-eetikast; järgib konfidentsiaalsuse nõuet; kujundab ja järgib ühiskonna väärtusi ja norme erinevates keskkondades; kujundab oma eeskujuga õppija väärtusi;
7. mõistab ja analüüsib oma tugevaid ja nõrku külgi ning teostab ennast neid arvestades; töötab oma võimete kohaselt vastavalt ametialasele pädevusele;
8. on orienteeritud isiklike tööeesmärkide saavutamisele; otsib võimalusi enesearendamiseks ja karjääri edendamiseks; pakub välja uusi ideid ja osaleb nende elluviimisel; reageerib paindlikult muutustele;
9. kasutab sobivaid IKT- vahendeid ja võimalusi, kujundades õpikeskkonda ja viies läbi õppetegevusi; kasutab e-õppeks sobivaid keskkondi ja õppemeetodeid; kasutab kaasaegseid IKT-põhiseid suhtlusvahendeid; hindab ja arendab oma haridustehnoloogilisi pädevusi vastavalt organisatsiooni International Society for Technology in Education (ISTE) õpetajate haridustehnoloogiliste pädevustele (<https://www.e-ope.ee/images/50001035/ISTE%20NETS.T.pdf>);
10. juhindub oma töös valdkonnaga seotud õigusaktidest.

Hindamismeetod(id):

Läbivaid kompetentse hinnatakse teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.

Part C GENERAL INFORMATION AND ANNEXES

C.1 Information concerning compilation and certification of occupational qualification standard and reference to classification of occupations

1. ID of occupational qualification standard in register of occupational qualifications	21-06042023-3.4/3k
---	--------------------

2. Occupational qualification standard compiled by:	Liis Ehavere, SA Innove Raplamaa Rajaleidja keskus Pille Häidkind, Tartu Ülikool Tiina Kivirand, Haridus- ja Teadusministeerium Triin Kivirähk, Tartu Katoliku Hariduskeskus Ana Kontor, Eesti Eripedagoogide Liit, Tartu Herbert Masingu Kool Katrin Luhaäär, Eesti Koolijuhtide Ühendus, Tallinna Ristiku Põhikool Lea Pilme, Rakvere Põhikool Marge Süld, Tallinna Tondi Põhikool Ene Varik-Maasik, Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut Kristin Veltri, Haapsalu Viigi Kool
3. Occupational qualification standard approved by:	Education
4. No. of decision of Sectoral Council	33
5. Date of decision of Sectoral Council	06.04.2023
6. Occupational qualification standard valid until	31.12.2023
7. Occupational qualification standard version no.	3
8. Reference to International Standard Classification of Occupations (ISCO 08)	2352 Special Needs Teachers
9. Reference to European Qualifications Framework (EQF)	8
C.2 Occupational title in foreign language	
English:	Special education teacher, level 8
C.3 Annexes	
Lisa 1 Kutsestandardis kasutatud terminid	
Lisa 2 Keelte oskustasemete kirjeldused	